

Moralinis kompasas
absurdiškoje
kasdienybėje

NEW YORK
TIMES
BESTSELERIS

Kaip tapti tobulam

Pasiruoškite
susimauti

Michael Schur

MICHAEL SCHUR

Kaip tapti tobulam

Pasiruoškite
susimauti

Moralinis kompasas
absurdiškoje kasdienybėje

Filosofines abejones sklaidė
profesorius Todd May

Iš anglų kalbos vertė
Povilas Dikavičius

VILNIUS 2023

Michael SCHUR
HOW TO BE PERFECT
The Correct Answer to Every Moral Question
Simon & Schuster, New York, 2022

Bibliografinė informacija pateikiama Lietuvos integralios bibliotekų informacinės sistemos (LIBIS) portale [ibiblioteka.lt](http://biblioteka.lt).

Šį leidinį draudžiama atgaminti bet kokia forma ar būdu, viešai skelbti, taip pat padaryti viešai prieinamą kompiuterių tinklais (internete), išleisti ir versti, platinti jo originalą ar kopijas: parduoti, nuomoti, teikti panaudai ar kitaip perduoti nuosavybėn.

Draudžiama šį kūrinį, esantį bibliotekose, mokymo įstaigose, muziejuose arba archyvuose, mokslinių tyrimų ar asmeninių studijų tikslais atgaminti, viešai skelbti ar padaryti visiems prieinamą kompiuterių tinklais tam skirtuose terminaluose tų įstaigų patalpose.

Copyright © 2022 by Michael Schur

© Michael Nagin, viršelio dizainas

© Stuart Westmorland / Getty Images, viršelio nuotrauka

© Povilas Dikavičius, vertimas į lietuvių kalbą, 2023

© „Tyto alba“, 2023

ISBN 978-609-466-781-7

Prieš dešimtis tūkstančių metų, kai pirmykščiai žmonės įveikė elementarius vystymosi, ugnies atradimo, apsigynimo nuo tigrų ir kitus panašius iššūkius, kažkuri jų grupė pradėjo kalbėti apie moralę. Dalį savo brangaus laiko ir energijos jie paskyrė mąstymui apie tai, kodėl žmonės ką nors daro, ir pradėjo ieškoti būdų tą „ką nors“ daryti geriau, teisingiau ir skaidriau. Prieš šiems žmonėms mirštant jų svarstyti dalykus perėmė ir toliau svarstė kiti žmonės, tuomet – dar kiti, ir tai tęsiasi iki pat šiandienos, o tai reiškia, kad kelias pastarąsias dešimtis tūkstantmečių žmonės visame pasaulyje tęsia vieną labai ilgą nenutrūkstamą pokalbį apie etiką.

Daugelis šiam pokalbiui savo gyvenimą paskyrusių žmonių tai pasirinko ne dėl pinigų, žinomumo ar šlovės; aukštasis mokslas (ypač filosofija) – ne pats tiesiausias kelias link šių tikslų. Jie pasirinko tokį gyvenimą, nes tikėjo, kad moralė yra svarbi. Tikėjo, kad aptarti esminius klausimus apie mūsų elgesį šioje žemėje yra verta tam, kad atrastume ir aprašytume geresnį kelią mums visiems. Ši knyga ir mano neblėstantis dėkingumas skiriami visiems, kurie dalyvavo tame ypatingame ypač žmogiškame pokalbyje.

Ji taip pat skiriama J. J., Williamui ir Ivy, kurie man yra patys svarbiausi.

TURINYS

ĮVADAS..... 13

Keli skaitytojams galintys kilti klausimai 21

Pirma dalis,

kurioje sužinosime apie įvairias buvimo gerais žmonėmis teorijas trijų pagrindinių Vakarų moralės filosofijos mokyklų, gyvavusių per pastaruosius 2400 metų, taip pat ir krūvą kitų įdomybių, ir viskas pirmuosiuose šimtas penkiuose puslapiuose

PIRMAS SKYRIUS

Ar trenkti draugui į veidą be priežasties? 29

ANTRAS SKYRIUS

Ar leisti nevaldomam tramvajui užmušti penkis žmones, ar truktelti svirtį ir sąmoningai užmušti vieną (ypatingą) žmogų? 57

TREČIAS SKYRIUS

Ar pameluoti, kad man patinka bjaurūs mano draugės marškinėliai? 83

KETVIRTAS SKYRIUS

Nejaugi privalau gražinti savo prekių vežimėlį į vietą? Juk... stovas *taip toli*..... 106

Antra dalis,

kurioje pasikartosime viską, ką išmokome,
narpliosime sunkesnius klausimus ir į juos
atsakysime remdamiesi tuo, ką išmokome, ir
sužinosime dar krūvą įdomybių

PENKTAS SKYRIUS

Ar bėgti į degantį pastatą gelbėti ten įstrigusių žmonių? 131

ŠEŠTAS SKYRIUS

Pasielgiau nesavanaudiškai. Bet kas man iš to?! 148

SEPTINTAS SKYRIUS

Taip, atsitrenkiau į tavo automobilį.

Bet ar tau bent *rūpi* uraganas Katrina?! 166

AŠTUNTAS SKYRIUS

Padarėme kelis gerus darbus, krūvą pinigų paaukojome
labdarai, iš esmės esame malonūs ir moralūs žmonės,
tad gal galėtume paimti tris nemokamus sūrio pavyzdukus
iš nemokamų sūrio pavyzdukų lėkštės prekybos centre, net
jei ten aiškiai parašyta „Vienam pirkėjui – vienas kąsnelis“? 182

Trečia dalis,

kurioje klausimai bus labai sunkūs, bet mes įstengsime
baigti savo kelionę ir tapti tobulai dorybingais, klestinčiais
ir deontologiškai gryną laimę spinduliuojančiais
superžmonėmis, ir dar joje yra skirsnis, kuriame daug
keiksmazodžių (bet tam yra pateisinama priežastis)

DEVINTAS SKYRIUS

O, nusipirkai naują *iPhone*? Kietai. O ar žinojai,
kad Pietų Azijoje badauja milijonai žmonių?! 209

DEŠIMTAS SKYRIUS

Šis sumuštinis – morališkai įtartinas.

Bet jis skanus. Ar galiu jį suvalgyti? 232

VIENUOLIKTAS SKYRIUS

Priimti etinius sprendimus sunku.

Ar galėtume tiesiog... to nedaryti? 261

DVYLIKTAS SKYRIUS

Baristui palikau dvidešimt septynis centus arbatpinigių,
o dabar tviteryje visi mane plūsta, ir viskas tik todėl,
kad aš – ne milijardierius! Negaliu pasimėgaut net savo
minkštakiaučių krabų suktinukais, kuriuos mano asmeninis
sušių šefas pagamino privačiam dirižablio skrydžiui

į Nyderlandų Antilus! Na, negi tai teisinga?! 278

TRYLIKTAS SKYRIUS

Susimoviau. Ar privalau atsiprašyti? 301

KODA

Na, vaikai, ir ko gi mes išmokom? 313

Padėkos 323

Šaltiniai 331

Ivadas

Šiandien nusprendei tapti geru žmogumi.

Iš tiesų nežinai, kodėl pabudai šiandien ryte kupinas jėgų ir optimizmo, nors pasaulis, atrodo, iš visų jėgų stengiasi tave nuvilti, ir iššokai iš lovos pasiryžęs tapti šiek tiek geresnis šiandien, nei buvai vakar.

Juk negali būti taip sunku, ar ne? Reikia tik kelių nedidelių pokyčių kasdieniame gyvenime. Išėini laukan, pamatai gatvėje besimėtantį plastikinį puodelį, pakeli ir įmeti į šiukšlių dėžę. Geras jausmas! Vakaras gal ir būtum praėjęs pro šalį, bet tikrai ne šiandien. Šiandien tu *geresnis*. Parduotuvėje išleidai šiek tiek daugiau, kad nusipirktum laisvėje auginamų vištų kiaušinių ir humaniškai auginamų karvių pieno. Galvojant apie palaimingai organišką žolę žiaumojančias, o ne kažkokioj gyvulininkystės fermoje įkalintas karves tavo veide ryškėja šypsena. Prisiminęs kadaise skaitytą straipsnį apie jautienos pramonės įtaką klimato kaitai net nepažvelgi į mėsą mėsainiams ir tiesi ranką link daržovių paplotėlių. Dabar karvės dar laimingesnės! Nes jos liko gyvos!

Tau šiandien sekasi puikiai. Naujasis Tu – *nesustabdomas*.

Greit apibėgi aplink rajoną (sveikata!), padedi senutei pereiti gatvę (geranoriškumas!), pažiūri dokumentiką (žinios!), perskaitai naujienas (pilietiškumas!) ir guliesi miegoti. Kokia puiki diena.

O tuomet guli lovoje ir stebelijiesi į lubas. Kažkas tave graužia. Kiekgi „gėrio“ šiandien iš tikrųjų sukūrei? *Manai*, kad padarei kažką gero, bet juk taip pat *manei*, kad pernykšiam bendradarbių vakarėliui puikiai tiks ta tavo zebro rašto skrybėlė, ir visi žinome, kuo tai baigėsi.

O dabar įsivaizduok, kad gali pasikonsultuoti su Visatos gėrio buhalteriu, kuris tau pateiks visažinišką matematinį tavo veiksmų įvertinimą. Suvedus skaičius, vertinančius visus tavo tos dienos nuopelnus, Galutinis gėrio skaičiuotuvą išspausdins kvitą, pranešantį tau blogas naujienas.

Plastikinis puodelis, kurį išmetei? Jis galiausiai išplauks į vandenyną ir prisijungs prie Teksaso dydžio šiukšlių salos, keliančios grėsmę gyvybei Ramiajame vandenyne. (Paskaitei apie tai naujienas prieš miegą, bet nemanai, kad ir *tu* prisidėjai prie problemos.) Daržovių paplotėliai į tavo vietinę parduotuvėlę atvežti iš kažkur labai toli, todėl jų anglies dioksido pėdsakas yra milžiniškas, o tavo įsivaizduotos karvės yra įkalintos fermoje, nes mūsų terminų „organiškas“ arba „šeriamas žole“ teisiniai apibrėžimai yra gėdingai abstraktūs dėl įtartinų įstatymų, kuriuos prastūmė agroverslo lobistai. Karvės nėra laimingos. Jos liūdnos. Liūdnos karvės.

O toliau – tik blogiau. Sportbačiai, kuriais avėdamas bėgiojai, pagaminti fabrike, kur darbuotojams moka keturis centus per valandą. Dokumentikos režisierius, kurio filmą vakar žiūrėjai, yra įtartinas tipas, jis važiuodamas metro uosto nepažįstamųjų plaukus – o tu jam į kišenę dešimt eurų įdėjai, nuostabu – be to, transliuotojas, kurio kanalu tą filmą žiūrėjai, priklauso tarptautiniam konglomeratui, gaminančiam dronus žudikus Šiaurės Korėjos ka-

riuomenei. Ai, beje, ta sena moteriškė, kurią pervedei per gatvę, kolekcionuoja nacių senienas. O tu manei: „Bet juk ji tokia miela!“ Ot ir ne! Ji – slapta nacė. Ji ėjo pirkti nacių daikčių ir tuomet tu jai padėjai pereiti gatvę.

Nuostabu. Dabar visai nusiminei. Savo kasdieniais sprendimais bandei būti geras, o pasaulis trenkė tau per skruostą. Bet kartu ir *pikta*. Norai buvo geri, tu bent jau stengeisi, o tai juk turi kažką reikšti?! O dabar *prarandi ryžtą*. Negali sau leisti padaryti ką nors daugiau nei tai, ką padarei šiandien, nes tu – ne koks milijardierius, galintis įkurti solidų labdaros fondą, o apmaščius ir kitus kasdienius rūpesčius kyla klausimas – kas išvis turi laiko, pinigų ir jėgų galvoti apie etiką?

Trumpai tariant, būti geram neįmanoma, beviltiška buvo net bandyti, todėl mes visi turėtume ryti hormonų prikimštus mėšainius, šiukšles mesti tiesiai į Ramųjų vandenyną ir tiesiog nuleisti rankas.

Smagus tai buvo eksperimentas. O kas toliau?

Daugelis žmonių laiko save „gerais“ ir norėtų būti laikomi „gerais“. Todėl daugelis tų, kurie turi galimybę rinktis, rinktųsi elgtis „gerai“, o ne „blogai“. Tačiau nustatyti, kas yra *gerai* ar *blogai* šiame neaiškiamame, painiame pasaulyje, ne visad paprasta, nes sprendimai, kuriuos turime priimti gyvendami šioje žemėje, yra sudėtingi, čia pilna spąstų ir blogų patarimų, kuriuos dalija iš pažiūros patikimi žmonės, kaip toji kvaiša Vendė, sakiusi, kad ta skrybėlė yra „baisi, bet miela“, ir įtikinusi ją įsigyti. O jei ir pavyktų kaip nors susigaudyti tame minų lauke, kurį vadiname šiuolaikiniu gyvenimu, ir tapti geram – tu juk tik vienas žmogus! Šioje planetoje gyvena *aštuoni milijardai* žmonių ir daugelis visiškai nesivargina elgtis gerai. Korumpuo-

ti politikai, sukti įmonių vadovai, žmonės, nesurenkantys savo šunų išmatų nuo šaligatvio, piktavaliai diktatoriai ir kvaiša Vendė (kas su ja negerai? Argi jai *patinka* liūdinti kitus žmones?) primygtinai perša mintį, kad vienas „geras“ žmogus ne ką tereiškia. Tą patį galima pasakyti ir kitais žodžiais, kurie man toptelėjo pradėjus gilintis į moralės filosofiją ir mąstyti apie visą tą milžinišką susimezgsią ir susipainiojusią netvarką:

Kaip, po velnių, aš turėčiau elgtis?

Klausimas „kaip gyventi etiškesnį gyvenimą?“ žmones kankina jau tūkstančius metų.* Tačiau niekad į jį atsakyti nebuvo sunkiau nei dabar, kai dideli ir maži iššūkiai užtvindo mūsų kasdienybę ir grasina mus užversti neįmanomais pasirinkimais, kurių padariniai nenuspėjami. O norint būti bent panašiam į „etišką žmogų“ reikia kasdienės savianalizės ir didelių pastangų; privalu mąstyti apie tai, kaip būti geram ne kartą per mėnesį, o *kiekvieną akimirką*. Kad visa tai taptų šiek tiek lengviau, ši knyga siekia į visą tą klampų liūną žengti iškeliant keturis paprastus klausimus, kuriuos sau užduodame dorodamiesi su lengvesniais ar sunkesniais etiniais iššūkiais:

Ką mes darome?

Kodėl mes tai darome?

Ar galėtume daryti ką nors kita, ką nors, kas būtų geriau?

Kodėl tai būtų geriau?

---

* Na, būkime atviri: kankina *dalį* žmonių. Kiekvienam sąmoningam piliečiui tenka krūva sukčių, melagių ir „Volstrito vilko“ (*The Wolf of Wall Street*) gerbėjų, kurie etiką laiko kliuviniu savo norams patenkinti.

Tai moralės filosofijos ir etikos šerdis – atsakymų į tuos keturis klausimus paieškos.* Ir nepaisant to, kad Visatos gerumo buhalterija mums pranešė tik blogas naujienas, turiu ir gerų žinių: filosofai kaip tik šiuos klausimus narsto jau labai ilgai. Jie gali pasiūlyti mums atsakymus ar bent *idėjas*, kurios padės patiems susiformuluoti atsakymus. Ir jei sugebėsime kaip nors nepaisyti fakto, kad daugelis tų filosofų rašė siutinančiai sunkiu stiliumi, kuris ne-trunka sukelti galvos skausmą, galėsime apsiginkluoti jų teorijomis, naudotis jomis priimdami sprendimus ir šian-dien tapti šiek tiek geresni, nei buvome vakar.

Susidomėjau moralės filosofija pradėjęs kurti televizijos serialą „Geroji vieta“. Jei jį žiūrėjote, atpažinsite daugelį šioje knygoje pateikiamų idėjų, nes jas nagrinėjome seriale. Jei nematėte, tai a) kaip drįstate mane taip įžeidinėti, b) nieko tokio, aš juokauju, ir c) nesijaudinkite! Nes šio projekto tikslas yra savo kelionę pakartoti su jumis – nuo nieko apie šiuos klausimus neišmaniusio vyruko iki šia tema knygą parašiusio žmogaus. (Ar bent įtikinusio *Simon & Schuster* leidykla, kad sugebės apie tai parašyti knygą.) Etika susižavėjau dėl vienos paprastos priežasties: beveik visi mūsų veiksmai turi etinį dėmenį, nesvarbu, suvokiame tai ar ne. Tai reiškia, kad esame patys sau skolingi suprasti, kas ta etika per velnias ir kaip ji veikia, kad nuolat nekartotume savo klaidų. Šiuo pasauliu dalija-

---

* Kaip ir daugelis žmonių, aš vartoju terminus „moralė“ ir „etika“ sinonimiškai, nors užkietėję filosofai ir kalbininkai tam prieštarauja. Jei mėgstate subtilias semantikos skirtybes, galite pavartyti įvairius žodynus ir skirtumus susirasite... o tuomet siūlau prisidėti prie manęs ir kartu atkakliai tų skirtumų nepaisyti, nes gyvenimas tam per trumpas.

mės su kitais žmonėmis. Mūsų veiksmai daro jiems įtaką. Jei mums bent šiek tiek jie rūpi, turėtume rasti būdą priimti kuo geresnius sprendimus.

Kita mano susižavėjimo etika priežastis yra ta, kad etika nemokama!* Nebūtina pildyti paraiškos, kad būtum etiškas, ar mokėti metinį mokestį, kad priimtum gerus sprendimus. Jei į pasaulį žvelgtume kaip į muziejų, etikos taisyklės būtų muziejaus savanorė žaliu švarku, tyliai stovinti sunėrusi rankas už nugaros. Visi muziejuje vaikštome žvelgdami į meno kūrinius (šioje metaforoje tai – morališkai nevienareikšmiškos situacijos), dalį jų suvokiame, o dalies visiškai nesuprantame, nes jie abstraktūs, svaigūs ir neaiškūs. Susidūrę su kažkuo, ko nesuvokiame, galime paklausti malonios žaliu švarku vilkinčios ponios ir ji mums tai paaiškins visiškai nemokamai! Galėtume tiesiog mėšliai palinksėti galva ir *apsimesti* viską supratę, o juk tai – ilgaamžė elgesio muziejuje ir gyvenime tradicija, bet kitoje salėje bus dar daugiau sunkiai suvokiamų dalykų, tad gal verta pasikliauti pagalba ir iš tikrųjų išsiaiškinti, ką prieš save matome.

Prieš mums pradedant turiu dar gerų žinių. Pats šių idėjų svarstymo ir klausimų kėlimo faktas reiškia, kad jau žengėme svarbiausią žingsnį: pasiryžome pasukti galvą apie tai, ar mūsų veiksmai geri, ar blogi. Vadinasi, nusprendėme *pabandyti* tapti geresni.

Vien tai yra didelis žingsnis. Pakanka apsižvalgyti aplink, kad pamatytume daugybę žmonių, nusprendusių *net*

---

* Na, manau, išskyrus šios knygos kainą, jei nuspręsite ją įsigyti. Taip pat turiu pridurti, kad etiniai veiksmai dažnai reikalauja lėšų ar papildomai skirti laiko. Noriu pasakyti, kad nemokamos yra idėjos ir sąvokos.

negalvoti apie etiškumą, tad jie tikrai geresni tapti nebando. Viena vertus, nekaltinu jų, nes pastangos būti geranorišku moraliniu veiksmu visatoje – o tai tėra įmantrus būdas pasakyti, kad stengiamės priimti teisingus sprendimus – reiškia, kad mes tikrai susimausime. Nuolat. Priimsime sprendimą, kurį laikysime teisingu ir geru, o vėliau paaiškės, kad pasielgėme klaidingai ir blogai. Padarysime ką nors, mūsų nuomone, nepavojingo, bet vėliau išsiaiškimsime, kad tai buvo pavojinga, o mes prisivirėme košės. Įžeisime savo draugus, teršime aplinką, remsime piktavales korporacijas, netyčia padėsime senyvam naciui pereiti per gatvę. Susimausime, tada susimausime dar, ir dar, ir dar kartą. Šį egzaminą laikome kasdien, norime to ar ne, o susimausime neišvengiamai – net minimaliu balu išlaikyti etinius išbandymus kartais atrodo kaip tolimesnis svajonė. Dėl to mūsų pastangos rimtai vertinti savo veiksmus gali pasirodyti beprasmiškos.

Bet neišlaikytas egzaminas reiškia kur kas daugiau ir turi daugiau potencialios vertės, jei mums *ne vis vien*. Nes jei mums rūpi elgtis teisingai, tai norėsime išsiaiškinti, *kodėl* suklydome, o tai padidins mūsų sėkmės tikimybę ateityje. Susimauti skaudu ir gėdinga, bet tik taip mes mokomės – „bandymų ir klaidų“ metodu, o ne „pabandžiau, iškart pavyko idealiai ir daugiau nieko daryti nebereikia“. Ir dar, nejaugi tikrai turime kokią alternatyvą, nei stengtis gyventi etiškai? Tiesiog nekreipti dėmesio į savo elgesį? Gyventi atmestinais? Netikiu, kad tai – geras sprendimas. Jei mums šiame gyvenime išvis *kas nors* rūpi, tai turėtų rūpėti ir tai, ar mūsų veiksmai geri, ar blogi. (Vėliau susipažinsime su grupe labai nykių prancūzų, kurie manė,

kad Dievo nėra, o mes – tik mažytės niekio dulkės ant didžiulio kvailo visata skriejančio akmens, bet net *jie* nenorėjo, kad pamintume etiką.) Ši knyga – apie mano asmeninę kelionę susipažįstant su moralės filosofija, bet taip pat ji moko priimti susimovimus, net pasinaudoti jais kaip reikalingais ir parankiais mūsų pastangų mokyti ir tobulėti šalutiniais produktais.

Taigi. Kelsime klausimus, ką reikėtų daryti tam tikrose situacijose, ir bandysime į juos atsakyti remdamiesi tiek 2400 metų senumo idėjomis, tiek tomis, kurios buvo iškeltos vos užvakar. Pradėsime nuo lengvesnių temų, pristatysiu tas idėjas – ką jos teigia, ko reikalauja, kaip jos žada mus paversti geresniais, jei tik jų laikysimės. Tuomet įsibėgėsime ir pritaikysime naujai įgytas žinias sunkesniems ir painesniems klausimams, kartu pristatydami naujas mintis. O perskaitę knygą iki pat pabaigos žinosime, kaip reikėtų elgtis bet kurioje įsivaizduojamoje situacijoje, kad sukurtume kuo daugiau moralinio gėrio. Būsime tobuli. O žmonės į mus žvelgs su pagarbia baime ir susižavėjimu. Visi draugai žiauriai pavydės.

Juokauju, mes ir toliau klysime. Bet tai – nieko blogo! Pradėkime klysti. Arba, parafrazuojant Samuelį Becketą:

Bandyk vėl. Klysk vėl. Klysk geriau.

Keli skaitytojams galintys kilti klausimai

Ar prieš skaitydamas šią knygą turėčiau ką nors išmanyti apie moralės filosofiją?

Ne. Mano tikslas – parašyti knygą, suprantamą visiems, ir visiškai nesvarbu, ar su šia tema buvote susipažinę anksčiau. Ji turėtų būti įvadas į šias idėjas tiems, kurie anksčiau jų nestudijavo, tokiems kaip aš, kol nepradėjau jų nagrinėti.

Tai tu – ne filosofas? Ne profesorius? Net ne studentas?

Ne. Aš – tiesiog paprastas vyrukas. Bet tai ir svarbiausia! Visi šią knygą rankose laikantys žmonės yra „paprasti vyrukai“ arba „damos“, arba „tiesiog žmonės, kuriems rūpi jų elgesys“, arba „žmogus, dovanų gavęs knygą apie tai, kaip tapti geresniu žmogumi, ir galbūt šios dovanos po tekste ima aiškėti tik dabar“.*

Jei norėčiau ką nors sužinoti apie moralės filosofiją, kodėl turėčiau skaityti tavo, o ne kokio nors protingesnio žmogaus, galbūt profesoriaus, knygą?

---

* Kiti „etika nesidomintys“ asmenys, kurie šiuo metu gali savo rankose laikyti šią knygą: vyrukas, kuriam reikia kažko sunkaus, kad sutraiškytų vabalą; vaikas iš šeštojo dešimtmečio, kuris ją naudoja tam, kad paslėptų pamokos metu skaitomą komiksą; moteris, kuri ją gavo per „angelo sargo“ dovanų keitimąsi biure ir turi perversti keletą lapų vien tam, kad įtikintų bendradarbį Terensą, jog jis išrinko gerą dovaną ir ji *tikrai* nebūtų norėjusi gauti kokio nors alkoholinio gėrimo kaip visi kiti; šuva, kuris kažkokiu būdu įsikando šią knygą ir dabar visi aplink jį sako: „Cha cha, pažiūrėkit, Blusius skaityt mokosi!“

Pirma, taip kalbėti nemandagu. Bet svarbiau tai, kad aš labai ilgai nagrinėjau šiuos klausimus, aptarinėjau juos su labai protingais ir šmaikščiais žmonėmis ir bandau juos pristatyti žmonėms nesukeldamas galvos skausmo. Mano tikslas nėra apversti moralės filosofijos tyrimus aukštytin kojom. Noriu tik pristatyti jos pagrindus, kad galėtume juos taikyti savo kasdieniame gyvenime.

Aišku, tai tu tiesiog paprastas vyrukas.

Kokią teisę turi mane kritikuoti?!

Taip, tikėjauši šito klausimo. Tad klausyk: ši knyga jokiū būdu nesiekia sugėdinti tavęs dėl kokių nors kvailysčių, kurias esi savo gyvenime iškrėtęs. Ji tikrai neteigia, kad aš pats tai *nesu* gyvenime nesąmonių pridaręs, nes tikrai esu ir darysiu jų ateityje. Niekas nėra tobulas. (Kaip sužinosime penktame skyriuje, „moralinio tobulumo“ ne tik neįmanoma pasiekti, bet net stengtis tai daryti yra prasčia mintis.) Vėlgi, mūsų tikslas – priimti savo neišvengiamus susimovimus ir išspausti iš jų šiek tiek naudos, išmokti pasinaudoti savo klaidomis, o ne virti savo pačių kaltėje, kuri pasmerks mus kartoti tas klaidas dar ir dar kartą.

Aš tas protingas profesorius ir esu įsiutęs. Jūs aptariate tik kelių iškiliausių filosofų darbus! Kaip drįstate numoti ranka į tiek daug svarbių mąstytojų darbų?!

Moralės filosofija gyvuoja jau kelis tūkstantmečius, o kiekviena nauja teorija vienaip ar kitaip susijusi su ankstesnėmis. Kartais skaitydami sunkiasvorį filosofinį traktatą

rasite šešiasdešimties puslapių ilgio nukrypimą, kuriame autorius aptaria kurį nors *kitą* sunkiasvorį filosofinį traktatą, o jei dar nesi prasiskynęs kelio per ano teksto raizgus – pasijunti visiškai pasiklydęs, tavo akys sustiklėja ir tuomet tiesiog padedi knygą į šoną ir įsijungi realybės šou „Viengungis“. Jei stengčiausi aptarti visą moralės filosofijos lauką, tai artimiausius šešiasdešimt metų tik knygas skaityčiau ir tuomet iškeliaučiau anapilin, o visgi dar turiu žmoną, vaikų, mėgstu žiūrėti krepšinių ir panašiai. Jau nekalbu apie tai, kad kai kurie filosofiniai darbai, kuriuos *bandžiau* skaityti, man pasirodė nesuvokiami. Vienu metu susidomėjau metafizika, kuri svarstyta nuo pat senovės graikų laikų ir tyrinėja klausimus apie pačią būtį. Skamba patraukliai! Atsiverčiau knygą, pavadintą „Įvadas į metafiziką“³, kurią parašė vokiečių filosofas Martinas Heideggeris, ir pats pirmas vertėjo paaiškinimais papildytas sakinyis atrodė štai taip:

Kodėl¹ egzistuoja² daiktai³?

- ¹ „Kodėl“, ko gero, net nėra teisingas klausimas; geriau klausti „kaip“ ar „kokiu tikslu“.
- ² Akivaizdu, kad darome *a priori* prielaidą, kad „daiktai“ iš tikrųjų „egzistuoja“.
- ³ „Daiktai“ galėtų būti geriau apibūdinti kaip „būties lokusai“ arba neologizmu „būtiniai“, reiškiančiu „daiktus, kurie turi būtį“, o galbūt net nauju, mano paties sugalvotu žodžiu – „daiktis“, kuris visiškai nieko nereiškia, bet jo nesuvokiamas bereikšmiškumas jį paverčia pačiu tiksliausiu žodžiu, galinčiu apibūdinti skirtumą tarp niekio ir būties.

---

^{*} Martin Heidegger, *Einführung in die Metaphysik*, Tübingen: Max Niemeyer Verlag, 1953.

Žinoma, šiek tiek perlenčiau lazda, bet tik šiek tiek. Pasidaviau po dar keturių tokių sakinių. Vėliau išsiaiškinau, kad Heideggeris iš esmės buvo naxis, tad pagalvojau, kad gal ir gerai padariau.

Bet yra ir kita priežastis, kodėl vienus mąstytojus įtraukiau, o kitus praleidau. Šioje knygoje aptariami tie darbai, kurie man *patiko* ir su kuriais užmezgiau ryšį. Tie tekstai man atrodo reikšmingi, jie man virš galvos „uždegė lemputę“. Šis artumo jausmas yra svarbus ir filosofijoje, kuri yra lyg milžiniškas ir labai įvairus idėjų atogrąžų miškas. Nė vienas tyrėjas negali pateikti viso miško žemėlapiu, todėl galų gale linksti link vienu mąstytojų ir atsitrauki nuo kitų, o tai gali lemti ne kas kita nei jų sukurtas ryšys.

Mano etikos suvokimas (taip pat ir šios knygos stuburas) susideda iš trijų bendrai suvokiamų teorijų grupių – dorybių etikos, deontologijos ir utilitarizmo, kurios laikomos trimis svarbiausiomis Vakarų moralės filosofijos kryptimis. Toks požiūris į paraštes nustumia kelis garsiausius mąstytojus, tokius kaip Lao Tsu, Davidas Hume’as ir Johnas Locke’as, kurių tekstai dažnai siejasi su viena iš „Didžiojo trejeto“ teorijų, bet nėra joms *esmingi*. Taip pat norėjau, kad „Geroji vieta“ tirtų pasaulietines temas, todėl teko atsitraukti nuo religijos mąstytojų, tokių kaip šventasis Tomas Akviniėtis ar Sørenas Kierkegaard’as. Jei kurios nors šioje knygoje pristatomos mintys jus sudomins ir nuspręsite griebti kompasą ir žengti į džiungles savarankiškai, visai gali būti, kad autoriai, kurių aš neminėjau, taps jūsų mėgstamiausi. O tuomet jau galėsite ir patys knygą parašyti ir pagrįsti, kodėl jūsų pasirinkti autoriai geresni nei maniškiai!

Aš esu kitas labai protingas profesorius ir negaliu nutylėti fakto, kad jūs visiškai klaidingai [ką nors] interpretavote.

Kaip galėjote taip akivaizdžiai [ko nors] nesuvokti?

1746-aisiais grupė britų knygų pardavėjų kreipėsi į daktarą Samuelį Johnsoną, kad šis sudarytų baigtinį anglų kalbos žodyną. Kitus aštuonerius metus jis tą ir darė – jis *ren-gė žodyną*. Naudodamasis *tik savo galva*.^{*} Kai baigė šį monumentalų darbą, į jį kreipėsi susierzinusi moteris ir paklausė, kaip jis galėjo „čiurną“ apibrėžti kaip „arklio ar žirgo kelį“, nors akivaizdu, kad tai – žmogaus pėdos dalis. Johnsonas atsakė: „Nežinojau, ponai. Grynai iš nežinojimo!“ Tad jei kur nors suklydau, tai priežastis – ta pati: nežinojimas!

Ar nebūtų buvę gudriau susirasti protingą žmogų, kuris galėtų padėti? Na, sakykim, tikrą filosofą?

Na, bet juk taip ir padariau! Dirbau kartu su profesoriumi Toddu May, ilgamečiu akademiku ir kelių išskirtinių knygų apie moralės filosofiją autoriumi. Susipažinome, nes kreipiausi į jį pagalbos, kai „Gerosios vietos“ scenaristai aiškinosi, ką norėjo pasakyti kuris nors filosofas, o tuomet jis sutiko bendradarbiauti man pradėjus rašyti šią knygą, šiek tiek pagelbėti, kad nepridaryčiau tokių nepataisomų klaidų, kurios priverstų Jeremy Benthamo proproproanūkius mane paduoti į teismą. Dabar, geriau pagalvojęs, su-

---

* Na, jis turėjo kelis pagalbininkus, kurie padėjo susisteminti visą informaciją, bet vis tiek. Johnsonui už aštuonerių metų darbą sumokėta suma šiandien siektų apie 250 000 dolerių. Nepatinka man kalbėti kaip vyrui iš Holivudo, bet jam būtų pravertęs geresnis agentas.

pratau, kad jei šioje knygoje filosofinės teorijos pristatomos klaidingai, tai vis dėlto ne dėl mano neišmanymo. Tai Toddo kaltė. Kaltinkit jį.*

---

* Toddo pastaba: gal ir teisinga būtų.

*Greit apibėgi aplink rajoną (sveikata!),
padedi senutei pereiti gatvę (geranoriškumas!),
pažiūri dokumentiką (žinios!), perskaitai naujienas (pilietiškumas!)
ir guliesi miegoti. Kokia puiki diena. O tuomet guli lovoje ir stebeilijiesi
į lubas. Kažkas tave graužia. Kiekgi „gėrio“ šiandien iš tikrųjų sukūrei?*

© Marlene Holstom

MICHAEL SCHUR (Maiklas Šuras, g. 1975 m.) – Los Andžele gyvenantis televizijos prodiuseris, scenaristas ir aktorius, dirbęs prie tokių garsių televizijos serialų kaip „Biuras“, „Parkai ir poilsis“ bei „Geroji vieta“. Už savo darbus televizijoje laimėjo du „Emmy“ apdovanojimus. Knygoje „Kaip tapti tobulam. Pasiruoškite susimauti“ M. Schuras dalijasi kita savo ilgamete

aistra – moralės filosofija, kurios idėjos įkvėpė visame pasaulyje žiūrovų pamėgtų serialų siužetus.

Dauguma iš mūsų laikome save gerais žmonėmis, nors pasakyti, kas skiria gerą žmogų nuo blogo, nėra taip paprasta – filosofai šią mįslę mėgina įminti jau tūkstančius metų. Aptardamas pagrindines Vakarų moralės filosofijos sroves, M. Schuras kelia klausimą – ką šiandien reiškia būti geru žmogumi?

Ar etiška mėgautis meno kūrinium, jei jo autorius – siaubinga asmenybė? Ar kaip nors nusižengiame moralės principams, jei patys imame skelbti apie savo gerus darbus socialiniuose tinkluose? Kiek pinigų aukoti labdarai? Ir apskritai – ką daryti, kai gerų darbų darymas ima sekinti?

Šmaikščiai gvildendamas kasdienybėje kylančias moralines dilemas, M. Schuras kviečia permąstyti mažus ir didesnius gerumo veiksmus ir suprasti tikrąją jų prasmę. Kaip sako pats autorius: „Būti geru žmogumi yra alinantis darbas. Bet jei to sieksite, ilgainiui tai ims atrodyti ne kaip darbas, o kaip galvosūkis, kurį pajėgsite išspręsti.“

„Bene patraukliausias įvadas į etikos filosofiją.“

The Wall Street Journal

„Bijodama, kad ilgi svarstymai apie moralę sutrikdys mano smagų, problemišką gyvenimą, buvau įsitikinusi, kad ši knyga – ne man. Kaip klydau! Ji tokia nuostabi, komiška ir nuoširdi, jog skaitydamas nė nepajunti, kaip tampi geresniu žmogumi.“

Scenaristė, serialo „Biuras“ aktorė Mindy Kaling

Pirkite internetu
www.tytoalba.lt